

Ls. Lê Quốc Quân - Ngoại trưởng Vatican đến Việt Nam và những trở ngại về tự do tôn giáo

Saigon Nhỏ

15/4/2024

" Tóm lại, chính quyền Việt Nam có thể thúc đẩy rất nhanh quá trình nâng cấp quan hệ ngoại giao đầy đủ với Tòa thánh Vatican, và chuẩn bị cho một chuyến đi của Đức Giáo hoàng Francis, nhưng tự do tôn giáo ở Việt Nam vẫn luôn là một vấn đề lâu dài và sẽ không có nhiều tiến bộ trong thời gian tới.

Những tiến bộ thực sự về tự do tôn giáo, nếu có, phải bắt đầu từ việc các lãnh đạo Việt Nam từ bỏ chủ nghĩa Duy vật biện chứng và Học thuyết Mác-Lê Nin. Đó là một điều không thể có được trong giai đoạn hiện nay, dù có hay không một chuyến đi của Đức Giáo Hoàng trong năm nay".

Bộ Trưởng Ngoại Giao Việt Nam, Bùi Thanh Sơn, đón Tổng Giám Mục, Bộ Trưởng Ngoại Giao Tòa Thánh, Paul Gallagher, tại Bộ Ngoại Giao ở Hà Nội, hồi ngày 9 tháng Tư, 2024. (Hình HĐGM VN)

Theo lời mời của Hội đồng Giám mục Việt Nam, Đức Tổng giám mục Paul Gallagher, Bộ trưởng ngoại giao Tòa thánh (Secretary for the Relation with States and Organization of the Holy See) đã đến thăm Việt Nam.

Chuyến công du của Ngài kéo dài 6 ngày, từ 9 đến 14 tháng 4 năm 2024.

Trang tin của Hội đồng Giám mục Việt nam cho biết Đức Tổng giám mục Gallagher sẽ gặp Bộ trưởng Ngoại giao Bùi Thanh Sơn, hội kiến với Thủ tướng Phạm Minh Chính, chào thăm lãnh đạo Bộ Nội vụ, Ban tôn giáo Chính phủ.

Ngài cũng sẽ cử hành 3 thánh lễ tại Hà Nội, Huế, Sài gòn và đi thăm Bệnh viện Nhi trung ương. Trước khi kết thúc chuyến thăm, Ngài sẽ có một cuộc gặp chung với toàn thể Hội đồng Giám Mục Việt Nam (bao gồm ít nhất 27 Giám mục thuộc 27 Giáo phận tại Việt Nam)

Đây là chuyến thăm đầu tiên ở cấp Bộ trưởng Ngoại giao Tòa thánh Vatican đến Việt Nam.

“Chương mới” cho cả Vatican và Việt Nam

Việt Nam và Vatican chưa bao giờ có quan hệ ngoại giao đầy đủ và cũng chưa có một Đức Giáo Hoàng nào đến thăm Việt Nam trong suốt chiều dài hơn 400 năm truyền giáo mặc dù rất nhiều lãnh đạo cao cấp của Việt Nam đã đến Vatican.

Kể từ khi những người cộng sản lên cầm quyền, quan hệ ngoại giao giữa Việt Nam và Tòa thánh Vatican cơ bản phụ thuộc vào phía Việt Nam. Ngay trong những thời kỳ Việt Nam bị cô lập nặng nề, chính quyền vẫn kiên quyết hạn chế tự do tôn giáo và tỏ ra lạnh nhạt với mọi mối quan hệ với Vatican.

Chính quyền coi “Vatican” như một thế lực tôn giáo “hắc ám”, gắn liền các hoạt động truyền giáo với sự xâm lăng của ngoại bang hơn là một quốc gia hữu thần nhân ái. Các hoạt động tuyên truyền chống lại các tôn giáo nói chung, công giáo nói riêng, rất đậm nét trong những sinh hoạt ở Miền Bắc Việt nam kể từ 1954 và cả nước kể từ 1975.

Cá nhân tôi khi còn nhỏ đi học thường bị bạn bè “đọc về nhạo báng Chúa” và thầy cô thì thuyết phục “bỏ đạo để vào đoàn”. Rất nhiều người Công giáo tự nguyện hoặc buộc phải ghi “không” trong mục tôn giáo ở chứng minh nhân dân. Chính vì vậy, con

số thống kê về số lượng người Công giáo ở Việt Nam giữa chính quyền và giáo hội có khác nhau.

Sau những nỗ lực kiểm soát hoàn toàn giáo hội Công giáo theo mô hình Trung Quốc không thành công, chính quyền đã mềm mỏng và mở ra những kênh đối thoại mới với Vatican. Một Tổ công tác hỗn hợp của 2 bên được thành lập với khoá họp đầu tiên vào ngày 16/2/2009.

Trong suốt 14 năm với IX vòng họp nhưng vẫn không có những đột phá về ngoại giao cho đến cuộc gặp lần thứ X vào ngày 31/3/2023 tại Vatican do 2 thứ trưởng Lê Thị Thu Hằng (Việt Nam) và Đức ông Mirosław Wachowski đồng chủ trì, đã có những tiến bộ vượt bậc. Đó là lúc hai bên đã nhất trí được về “Quy chế hoạt động của Đại diện Thường trú Toà thánh Vatican và Văn phòng Đại diện thường trú của Toà thánh tại Việt Nam”.

Sau đó, vào ngày 31/2/2024, Đức Tổng giám mục Marek đã đến Hà Nội để bắt đầu nhận nhiệm vụ của mình. Chỉ sau 2 tháng hiện diện tại Việt Nam, Ngài đã phối hợp cùng các cơ quan liên quan của Việt Nam để tổ chức chuyến đi cho Ngoại trưởng Vatican lần này.

Triển vọng về một chuyến tông du

Mục đích chuyến thăm của Ngoại trưởng Vatican lần này là để “tăng cường quan hệ” và chuẩn bị cho một chuyến đi ở cấp cao hơn. Có thể bước tiếp theo là chuyến viếng thăm của Hồng Y Quốc Vụ Khanh Toà Thánh Pietro Parolin (Cardinal Secretary of State of Vatican City) và/hoặc sau đó là một chuyến tông du của Đức giáo Hoàng Francis.

Đây không chỉ là bước tiến về ngoại giao của Việt Nam mà cũng là một bước đi đặc biệt của Vatican khi thiết lập quan hệ ngoại giao với một quốc gia cộng sản vô thần ở Châu Á đang “chia sẻ tương lai chung” với Trung Quốc, một đất nước từ lâu đã cắt đứt quan hệ với Vatican và đặt Giáo hội Công giáo chính thống vào diện “hầm trú”.

Vatican vẫn luôn luôn có chủ trương mong muốn tìm kiếm lợi ích cho các tín hữu của mình trên khắp thế giới và mong muốn về một chuyến thăm của Đức Giáo Hoàng đến Việt Nam là có thật khi Ngài nói: “Đó là vùng đất đáng để tới, nơi tôi rất cảm mến”. Lời mời về một chuyến viếng thăm đã được đưa ra và Đức Giáo Hoàng đã nhận lời. Ngài còn nói mong muốn đến thăm Việt Nam “sớm nhất có thể”.

Mặc dù cho đến nay, Toà thánh và Việt Nam đều chưa chính thức loan báo về chuyến viếng thăm vào tháng 9 năm nay, nhưng Vatican đã thông báo về một chương trình đi thăm Đông Nam Á vào tháng 9 với ít nhất 3 điểm đến là Indonesia, Đông Timor và Papua New Guinea... và theo Đức Tổng giám mục Paul Gallagher thì Việt Nam có thể là nằm trong chuyến tông du của Ngài đến các quốc gia Châu Á này. Chuyến đi này của Ngoại trưởng là để “dọn đường” cho một chuyến Tông du trở thành hiện thực.

Những trở ngại còn đó

Còn đầy đầy những trở ngại và hạn chế về tự do tôn giáo tại Việt Nam.

Về tổng quan, Việt Nam vẫn là đất nước do một đảng cộng sản lãnh đạo với học thuyết Mác-Lê Nin làm chủ đạo. Những người cầm quyền đã một thời thường xuyên trích lời Karl Marx, coi tôn giáo là “thuốc phiện của nhân dân”.

Người Công giáo vẫn được coi là “công dân hạng hai” khi họ không được tham gia vào một số ngành đặc biệt như: bảo mật, hàng không và công an. Riêng đối với ngành quân đội thì không bị cấm nhưng chỉ được phát triển đến một mức độ (ví dụ: không bao giờ được lên cấp tướng).

Các tổ chức tôn giáo, các giáo xứ hiện nay vẫn chưa được coi là một pháp nhân, không thể mở tài khoản, nhận và chuyển tiền. Giáo hội Công giáo vẫn bị giới hạn thực hành công việc bác ái, xã hội bao gồm cả giáo dục và y tế mặc dù luật pháp đã quy định. Hàng loạt hồ sơ tranh chấp đất đai trên khắp ba miền vẫn chưa được giải quyết.

Điều 55 Luật Tín ngưỡng, Tôn giáo chỉ quy định một câu các tổ chức Tôn giáo “Được tham gia các hoạt động giáo dục, đào tạo, y tế, bảo trợ xã hội, từ thiện, nhân đạo theo

quy định của pháp luật” nhưng không có hướng dẫn về điều này. Nghị định 162/2017/NĐ-CP dài dằng dặc hướng dẫn rất nhiều điều khoản của Luật, đặc biệt là thủ tục “xử lý vi phạm” và “giải tán” các tổ chức tôn giáo nhưng không có điều khoản hướng dẫn các tổ chức Tôn giáo thực hiện Điều 55.

Sau một thời gian thực thi đầy vướng mắc, Chính phủ lại ban hành Nghị định 95/2017/NĐ-CP vừa mới có hiệu lực vào ngày 31/3/2024 để thay thế Nghị định 162/2017/NĐ-CP nhưng cũng không đả động đến các hoạt động từ thiện, bác ái, giáo dục, y tế mà các tôn giáo mong muốn.

Nhiều người cho rằng việc chính quyền đưa Điều 55 vào Luật chỉ là để làm cảnh mà không hề mong muốn nó được thực hiện, tương tự như xây một chiếc cầu qua sông nhưng không xây đường lên cầu. Mục đích của việc xây cầu là để nói “chúng tôi có cầu” nhưng rõ ràng là không muốn để người dân đi qua đó.

Chính vì vậy, hiện nay chỉ có duy nhất một “Trường cao đẳng dạy nghề Hoà Bình thuộc giáo phận Xuân Lộc” là cơ sở giáo dục Công giáo và chỉ dừng ở mức dạy nghề cùng với sự hợp tác với đối tác Nhật Bản. Còn lại các tổ chức tôn giáo chỉ được dạy các lớp học tình thương cho trẻ em đường phố và vẫn luôn bị để ý, theo dõi. Chính quyền chưa bao giờ từ bỏ sự “ngghi ngờ” đối với Công giáo.

Tóm lại, chính quyền Việt Nam có thể thúc đẩy rất nhanh quá trình nâng cấp quan hệ ngoại giao đầy đủ với Toà thánh Vatican, và chuẩn bị cho một chuyến đi của Đức Giáo hoàng Francis, nhưng tự do tôn giáo ở Việt Nam vẫn luôn là một vấn đề lâu dài và sẽ không có nhiều tiến bộ trong thời gian tới.

Những tiến bộ thực sự về tự do tôn giáo, nếu có, phải bắt đầu từ việc các lãnh đạo Việt Nam từ bỏ chủ nghĩa Duy vật biện chứng và Học thuyết Mác-Lê Nin. Đó là một điều không thể có được trong giai đoạn hiện nay, dù có hay không một chuyến đi của Đức Giáo Hoàng trong năm nay.

<https://saigonnhonews.com/thoi-su/viet-nam/ngoi-truong-vatican-den-viet-nam-va-nhung-tro-ngai-ve-tu-do-ton-giao/>